

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ

Національної електронної бібліотеки України

1. Загальні положення

1.1. Цей Регламент визначає порядок роботи Національної електронної бібліотеки України (далі — Електронної бібліотеки), у тому числі загальну процедуру наповнення репозитарію, зберігання об'єктів Електронної бібліотеки, їхньої систематизації, обробки, надання у відкритий доступ, взаємодії з учасниками та користувачами, а також інформаційну інтеграцію з іншими базами даних.

1.2. У цьому Регламенті терміни вживаються в таких значеннях:

особистий електронний кабінет — індивідуальна персоніфікована вебсторінка, за допомогою якої користувач здійснює роботу з відкритими даними, представленими в Електронній бібліотеці;

центральний каталог — бібліографічна база даних для організації та впорядкування метаданих про цифрові документи, забезпечення стандартизованого доступу до метаданих та координацію між різними бібліотечними системами й підпортами НЕБУ, щоб забезпечити єдиний та одночасний доступ до різних типів документів, які зберігаються в репозитарії.

1.3. Інші терміни в цьому Регламенті вживаються в значеннях, наведених у Положенні про Національну електронну бібліотеку України (далі — Положення), Законах України «Про культуру», «Про бібліотеки та бібліотечну справу», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про музеї та музейну справу», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».

2. Координаційна рада

2.1. Формування, повноваження та діяльність Координаційної ради Електронної бібліотеки регламентується окремим положенням, що затверджується Власником.

3. Розпорядник

3.1. Для виконання повноважень, визначених пунктом 4.2 Положення про Національну електронну бібліотеку України, Розпорядник:

3.1.1. Щороку складає річний план роботи Електронної бібліотеки та подає на погодження Координаційній раді та Власнику.

3.1.2. Готує та подає на розгляд та погодження Координаційній раді та на розгляд і затвердження Власнику рекомендації і пропозиції щодо вдосконалення роботи Електронної бібліотеки.

3.1.3. Бере участь у міжнародних ініціативах у сфері збереження культурної спадщини.

3.1.4. Здійснює діяльність щодо популяризації Електронної бібліотеки на всеукраїнському та міжнародному рівнях:

організовує та проводить рекламні кампанії з метою донесення інформації про цілі, переваги, функції та результати діяльності Електронної бібліотеки для різних цільових аудиторій;

представляє Електронну бібліотеку в соціальних мережах із метою залучення вітчизняної та зарубіжної аудиторії, отримання оперативного зворотного зв'язку від зацікавлених сторін, висвітлення досягнень проєкту тощо;

висвітлює діяльність Електронної бібліотеки в ЗМІ та фахових виданнях, у межах науково-практичних, соціокультурних та інших заходів, у тому числі міжнародних.

3.2. Організаційно-управлінське, методичне, правове, технічне та інформаційне забезпечення здійснює окремий спеціалізований підрозділ у структурі Розпорядника.

3.3. Моніторинг, адаптацію, актуалізацію та впровадження міжнародних професійних правил, форматів та стандартів, пов'язаних із функціонуванням Електронної бібліотеки, а також проведення навчання та підвищення кваліфікації працівників установ-учасниць Електронної бібліотеки здійснює окремий спеціалізований підрозділ у структурі Розпорядника.

3.4. Розпорядник здійснює закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для функціонування та розвитку Електронної бібліотеки.

4. Учасник

4.1. Учасницею Електронної бібліотеки може стати юридична або фізична особа, яка зберігає об'єкти документальної спадщини.

4.2. Учасник Електронної бібліотеки діє в рамках укладеного договору з Розпорядником.

4.3. Для реалізації завдань, визначених пунктом 4.3 Положення про Національну електронну бібліотеку України, Учасниця — юридична особа:

призначає уповноважену особу для взаємодії з Розпорядником;

може брати участь у розробленні регламентуючих документів, а також рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення роботи Електронної бібліотеки;

має право бути представленою в Координаційній раді;

має право зберігати та використовувати цифрові копії об'єктів документальної спадщини, розміщені в Електронній бібліотеці, в інший законний спосіб;

може здійснювати діяльність щодо популяризації Електронної бібліотеки на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

5. Взаємодія та взаємозв'язки компонентів системи Електронної бібліотеки

5.1. Електронна бібліотека, як комплексна інформаційно-комунікаційна система, складається з компонентів (підсистем), а саме: системи управління процесом оцифрування, репозитарію, системи довготривалого збереження, системи пошуку, вебпорталу та підпорталів. Ці компоненти взаємодіють між собою та зовнішніми системами й забезпечують ефективне управління, зберігання та збереження, пошук та доступ до об'єктів Електронної бібліотеки. Графічна модель представлена в [Додатку 1](#) до цього Регламенту. Взаємодія та взаємозв'язки компонентів системи Електронної бібліотеки детально представлено в [Додатку 2](#) до цього Регламенту.

6. Процедура наповнення репозитарію, порядок зберігання, систематизація та обробка цифрових копій об'єктів документальної спадщини

6.1. Оцифрування та внесення цифрових копій об'єктів документальної спадщини, а також їхніх метаданих до Електронної бібліотеки здійснюється відповідно до плану розвитку Електронної бібліотеки, погодженого Координаційною радою та затвердженого Власником.

6.2. Вимоги щодо форматів метаданих та якості цифрових копій об'єктів документальної спадщини, які включаються до Електронної бібліотеки, визначаються Розпорядником.

6.3. Здійснюється подвійний моніторинг якості цифрових копій об'єктів документальної спадщини та їхніх метаданих: Учасником та Розпорядником.

6.4. Усі об'єкти Електронної бібліотеки розподіляються за окремими колекціями, виділеними за спеціальною ознакою (тема, тип чи вид документа, місце зберігання та ін.). Один об'єкт може бути представлений у кількох колекціях.

6.5 Перелік колекцій визначається Розпорядником та погоджується Координаційною радою. З розвитком Електронної бібліотеки поділ на колекції може змінюватися.

6.6 Довготривале збереження об'єктів Електронної бібліотеки здійснюється в спеціалізованій інформаційній системі та за допомогою додаткових заходів, що забезпечують:

постійний моніторинг цілісності об'єктів Електронної бібліотеки та системи збереження, а також регулярне створення резервних копій для запобігання втрати даних;

ведення журналів та протоколювання всіх дій, які відбуваються з об'єктами Електронної бібліотеки;

моніторинг зміни технологій та форматів, планування та здійснення міграції на нові технології та формати, використання встановлених стандартів та протоколів для збереження цифрових об'єктів, що забезпечує їхню сумісність та доступність у майбутньому;

використання спеціалізованих інструментів захисту, контролю доступу та інших технічних засобів для гарантування конфіденційності та цілісності даних;

дотримання процедур та здійснення заходів для забезпечення доступу до об'єктів Електронної бібліотеки попри можливі збої в роботі носіїв та зміни в технологіях.

6.7. Період збереження об'єктів Електронної бібліотеки є необмеженим.

7. Доступ та користування Електронною бібліотекою

7.1. Цифрові копії об'єктів документальної спадщини, що перебувають у суспільному надбанні, знаходяться у відкритому доступі та можуть вільно використовуватись. Такі об'єкти Електронної бібліотеки можуть бути відтворені, модифіковані, представлені чи передані третій стороні та збережені в базах даних у будь-якому форматі й на будь-якому носії, у тому числі з комерційною метою, без попереднього узгодження. При цьому обов'язково вказується Електронна бібліотека як джерело метаданих із гіперпосиланням та/або URL на сторінку оригінальних метаданих та установу-утримувачку оригіналу документа.

7.2. Об'єкти Електронної бібліотеки, які підпадають під дію чинного законодавства з охорони інтелектуальної власності, використовуються відповідно до нього.

7.3. Відвідувач на Вебпорталі або Підпорталі Електронної бібліотеки може здійснювати пошук, знаходити та використовувати об'єкти Електронної бібліотеки відповідно до ліцензій користування, зазначених у метаданих.

7.4. Користувач на Вебпорталі Електронної бібліотеки, через особистий електронний кабінет має додаткові можливості й сервіси, порівнюючи з Відвідувачем Електронної бібліотеки, які можуть включати, але не обмежуватися:

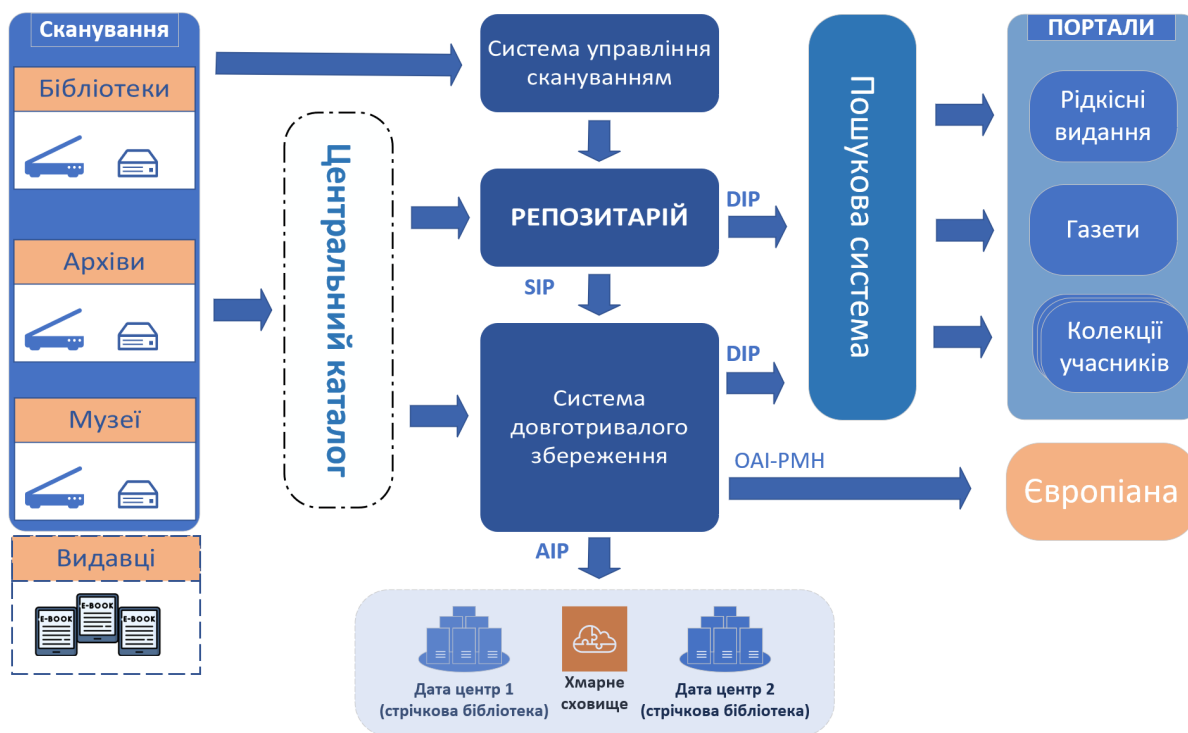
- створення та оперування індивідуальними переліками об'єктів Електронної бібліотеки (формування папок, збереження на диску, відсилення електронною поштою тощо);

- можливість створення коментарів для об'єктів Електронної бібліотеки;

- можливість надавати свої рекомендації щодо роботи Вебпорталу чи конкретних об'єктів;

- замовлення додаткових послуг, у тому числі платних.

Додаток 1. Графічна модель компонентів системи Електронної бібліотеки

Додаток 2. Взаємодія та взаємозв'язки компонентів системи Електронної бібліотеки

Електронна бібліотека складається із системи управління процесом оцифрування, репозитарію, системи довготривалого збереження, системи пошуку, вебпорталу та підпорталів. Ці компоненти взаємодіють між собою та зовнішніми системами й забезпечують ефективне управління, зберігання та збереження, пошук та доступ до об'єктів Електронної бібліотеки.

1. Система управління процесом оцифрування

1.1. Система управління процесом оцифрування — програмний засіб, спрямований на координацію спільної роботи, управління, моніторингу та контролю в межах усіх етапів процесу оцифрування об'єктів документальної спадщини: від відбору та сканування об'єктів до наповнення Репозитарію Електронної бібліотеки (далі — Репозитарій) та передачі пакетів даних у Систему довготривалого збереження.

1.2. Система управління процесом оцифрування взаємодіє з усіма іншими системами Електронної бібліотеки.

2. Репозитарій

2.1. У Репозитарії накопичуються, систематизуються, зберігаються та надаються в доступ цифрові копії документів, що мають наукову, історичну, художню цінність, та їхні метадані. Репозитарій Електронної бібліотеки може мати функціонал довготривалого збереження.

2.2. Взаємодія Репозитарію з іншими компонентами системи Електронної бібліотеки включає:

внесення або передання цифрових копій документів та їхніх метаданих від учасників до Репозитарію;

передання з Репозитарію в Систему довготривалого збереження інформаційних пакетів даних, які включають самі цифрові копії об'єктів документальної спадщини та їхні метадані;

доступ до документів через інтерфейс Вебпорталу й Підпорталів та Системи пошуку.

2.3. Державний реєстр книжкових пам'яток України (далі — Реєстр) є невід'ємною частиною Репозитарію та виокремлюється як його віртуальна колекція.

2.3.1. Відбір об'єктів для включення до Реєстру здійснюється відповідно до визначених критеріїв, визначених у Додатку 1 до Положення про Національну електронну бібліотеку України.

2.3.2. Публічний доступ до частини інформації про об'єкти, включені в Реєстр, може бути обмежений відповідно до чинного законодавства.

2.3.3. Відбір, включення, зберігання, переміщення об'єктів, включених у Реєстр, та функціонування Реєстру регулюється окремим положенням та порядком¹.

2.4. Репозитарій передбачає інтеграцію з наявними бібліотечними, архівними, музейними інформаційними системами (AIC), центральним каталогом, базою авторитетних файлів, Європіаною та іншими інформаційними системами для обміну та синхронізації даних.

3. Система довготривалого збереження (англ. Long-Term Preservation System)

3.1. Система довготривалого збереження забезпечує:

контроль за цілісністю документів, щоб уникнути їхньої втрати або пошкодження;

механізми для відновлення даних у випадку їхнього пошкодження або втрати;

незалежність від часу та зміни технологій зберігання різних форматів файлів;

документованість усіх метаданих та інформації про процеси збереження для забезпечення можливості перевірки та перенесення даних;

автоматизацію процесів для збереження та управління документами.

3.2. Система довготривалого збереження гарантує, що об'єкти Електронної бібліотеки залишатимуться доступними та придатними для використання протягом тривалого часу (десятиків років і більше). Вона включає функції та заходи з планування, виділення ресурсів і застосування методів та технологій збереження, а також поєднує політики, стратегії та дії для забезпечення доступу до об'єктів Електронної бібліотеки попри можливі збої в роботі носіїв та зміни в технологіях.

4. Вебпортал та Підпортали Електронної бібліотеки

¹Методичні рекомендації для державної реєстрації книжкових пам'яток України: кириличні рукописні книги та стародруки / НАН України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського; уклад. Н. П. Бондар, Л. А. Гнатенко, Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова, О. А. Іванова ; передм. Л. А. Дубровіна, Г. І. Ковальчук. – К.: НБУВ, 2007. – 135 с.

4.1. Вебпортал Електронної бібліотеки (далі — Вебпортал) як головний вебресурс, що надає відвідувачам та користувачам зручний доступ до об'єктів, інформаційних послуг, інших додаткових сервісів Електронної бібліотеки, а також основну інформацію про Електронну бібліотеку.

4.2. Підпортали Електронної бібліотеки (далі — Підпортали), як вебресурси, пов'язані з Вебпорталом, забезпечують доступ до спеціальних колекцій Електронної бібліотеки, об'єкти в яких об'єднані за певною ознакою, наприклад, за типом документів (періодика, архівні, аудіо та відео матеріали, мистецькі об'єкти тощо) або темою.

4.3. Вебпортал та Підпортали інтегровані із Системою пошуку для здійснення зручного та релевантного пошуку, доступу до об'єктів Електронної бібліотеки та роботи з ними як для відвідувачів, так і для користувачів.

4.4. Вебпортал та Підпортали забезпечують користувачам зручну роботу в особистому електронному кабінеті з розширеним набором функцій та сервісів.

4.5. Мовами Вебпорталу та Підпорталів є українська та англійська.

4.6. Вебпортал та Підпортали мають унікальну адресу в мережі «Інтернет».

4.7. Вебпортал та Підпортали забезпечують можливість користувачам взаємодіяти із системою через сучасний адаптований інтерфейс, який відповідає вимогам та рекомендаціям консорціуму W3C з доступності (WCAG), у т.ч. і для людей з інвалідністю.

5. Система пошуку (англ. Discovery system)

5.1. Система пошуку інтегрована з Вебпорталом та Підпортами Електронної бібліотеки, надає широкі можливості та інструменти для індексації даних, здійснення зручного та швидкого пошуку, відбору релевантної інформації та доступу до великого обсягу об'єктів Електронної бібліотеки через Вебпортал, який взаємодіє та інтегрується з Репозитарієм.

5.2. Взаємодія між Системою пошуку та Репозитарієм передбачає:

інтеграцію з Репозитарієм для отримання доступу до цифрових документів та їхніх метаданих;

індексацію даних про цифрові документи, що містяться в Репозитарії, за ключовими словами, авторами, темами тощо;

пошук та фільтрування результатів за фасетами;

відображення релевантних результатів у відповідному форматі через Вебпортал;

створення посилання на документи, знайдені в Репозитарії, що дозволяє переглядати або завантажувати цифрові копії об'єктів документальної спадщини;

оновлення індексованих даних із репозитарію для забезпечення актуальності результатів пошуку.

6. Прикладні програмні інтерфейси та протоколи забезпечують відкритість системи, надають можливості її розвитку, зокрема розроблення додаткових інструментів та сервісів, а також застосовуються для налагодження та підтримки безпечної та надійної взаємодії між Електронною бібліотекою та зовнішніми базами даних.

7. Технічна інфраструктура Електронної бібліотеки складається із серверних та мережевих потужностей для забезпечення функціонування основної та резервної (дзеркало) версії Електронної бібліотеки, а також резервних копій даних Електронної бібліотеки. Технічна інфраструктура може розміщуватися як у спеціально збудованих датацентрах, так і із застосуванням хмарних сервісів (IaaS).

8. Необхідний рівень інформаційної безпеки Електронної бібліотеки гарантується нормативними актами щодо технічного захисту інформації.